

1934 TARİHLİ 2510 SAYILI İSKÂN KANUNU VE BASINDAKİ YANSIMALARI

Yetkili Yazar | Correspondent Author: Bilge Kağan ŞAKACI

THE 1934 SETTLEMENT LAW NO. 2510 AND
REFLECTIONS IN PRESS

Yazar(lar) | Author(s)
Bilge Kağan ŞAKACI¹
Selçuk ÖZKAYA²

MAKALE BİLGİSİ

ÖZ

Makale Geliş Tarihi : 08/04/2021
Makale Kabul Tarihi : 22/05/2021

Anahtar Kelimeler:

2510 Sayılı İskân Kanunu,
Akşam Gazetesi, Göç,
Muhacir

1934 tarihli 2510 Sayılı İskân Kanunu; sadece Türkiye Cumhuriyeti'nin 1930'lu yıllardaki göç politikasını yansıtmakla kalmayıp, aynı zamanda ulusal ve ekonomik bağlamlarda da dönemin incelenebilmesi için önemli olanaklar sağlamaktadır. Kanun kapsamında gerek iç göçe gerek dış göçe ilişkin ayrıntılı düzenlemelere gidilmiştir. Dışardan gelen kişilere; devlet araç gereçlerinin kullanımı, gümrük muafiyeti gibi kolaylıklar sağlanmış; bu kolaylıkların neden olacağı piyasa rekabeti sorunlarını bertaraf etmek üzere de kurallar getirilmiştir. Kanun aynı zamanda, Türkiye Cumhuriyeti'nin o dönemdeki toplumsal eşitsizliği azaltma ve topraksız çiftçileri topraklandırmaya yönelik hedeflerini de içermektedir. Bu kapsamda Devlet'in tüm ülke üzerinde eşit biçimde ulusal egemenliği uygulaması için engel teşkil eden oluşumların tüzel kişiliklerinin kaldırıldığı, bu gibi oluşumların mal varlıklarının topraksız çiftçilere ve muhacirlere dağıtılacağı belirtilmiştir. 1934 yılındaki bu iskân süreci, ilgili yıla ilişkin yapılan gazete taramasından edinilen sonuca göre olumlu karşılanmıştır.

ARTICLE INFORMATION

ABSTRACT

Submission Date : 08/04/2021
Accepted Date : 22/05/2021

Keywords:

The Settlement Law No.
2510, Akşam Newspaper,
Migration, Immigrant

The Settlement Law No. 2510 that had been entered into force in 1934, not only reflects settlement policies of Turkey Republic in 1930s, but also provides important possibilities for examining the era of 1930s in contexts of national and economic. Within the scope of the Law, elaborate regulations were made about either internal migration or external migration. For people who are external immigrant, conveniences that consist of usage of State's equipment and customs exemption etc., had been provided. For the aim of obviating the market competition problems that might be caused by these conveniences, regulations were made too. The Law has contained the aims of Turkey Republic about which are decreasing the social inequality and provision of land for the farmers who have not land. In the scope of that, in Law, indicated that legal entities of organism which pose an obstacle to exercising same form national sovereign in all territory by State, had been abolished and this kind of organisms' belongings and lands would be distributed to farmers who have not got land. The process of

- 1 Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, ORCID No: <https://orcid.org/0000-0002-5230-508X>, e-posta: ksakaci@gmail.com
- 2 Arş. Gör., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, ORCID No: <https://orcid.org/0000-0002-0008-75430>, e-posta: mnselcukozkaya@gmail.com

settlement in 1934, according to outcome which acquired by reading newspaper about stated year, had been welcomed.

1. Giriş

Göç sözcüğü, Türkçe’de, “köç” kökünden gelmektedir. “Köç” kökü; bir yerden bir yere gitmek, yer değiştirmek ve belirli bir süreyi yaşamak anlamına gelmektedir (Eyüpoğlu, 1991: 285-286). Göç kavramının İngilizce’deki karşılığı olan “migration” sözcüğünün ise Latince’deki *mei-* kökünden geldiği düşünülmektedir. “*Mei-*” kökü Latince’de “değişmek/değiştirmek, gitmek, taşınmak” anlamlarına gelmektedir (Onions vd., 1966: 575).

Göç sözcüğünün farklı tanımları da bulunmaktadır. Türk Dil Kurumu (TDK)’nun Güncel Türkçe Sözlüğü’nde göç için; “Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret” tanımı bulunmaktadır (<https://sozluk.gov.tr/>, 2021). Kentbilim Terimleri Sözlüğü’nde göç kavramı; “genellikle yerleşmek amacıyla, bir yerleşim yerinden bir başka yerleşim yerine, bir ülkeden bir başka ülkeye gitme eylemi” olarak tanımlanmıştır (Keleş, 1980: 53). Uluslararası Göç Örgütü’ne göre ise göç; “Bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek veya bir Devlet içinde yer değiştirmesi” olarak belirtilmiştir. Uluslararası Göç Örgütü, bu tanıma “Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleri”nin dahil olduğunu belirtmiştir. Bu tanımın, “mültecilerin, yerinden edilmiş kişilerin, ekonomik göçmenlerin, aile birleşimi gibi farklı amaçlarla hareket eden kişilerin göçü”nü de kapsadığı Uluslararası Göç Örgütü tarafından ifade edilmiştir (Uluslararası Göç Örgütü, 2013: 35-36). Ertan ve Ertan (2017: 11) ise tanımların çeşitli olmalarına rağmen her tanımda göçün “yoğun bir nüfus hareketi” olarak nitelendiğini belirtmiştir. Bununla birlikte göç kavramı; sadece tüzel, siyasal, toplumsal, yönetsel, ekonomik veya kültürel olarak kavranabilir değildir. Akıncı’nın da ifade ettiği gibi “Göç, bireyleri ve toplumları temel insan haklarından, yaşama hakkı ve can güvenliğinden yoksun bırakma gibi kapsamlı ve insani niteliği olan bir olgudur” (Akıncı vd., 2015: 61-62). Bunun yanında Kentbilim Terimleri Sözlüğü’nde dışgöç, “uzun süre kalmak, çalışmak ya da yerleşmek amacıyla bir kentin, bir bölgenin ya da bir ülkenin sınırlarını aşarak yapılan nüfus devinimi” olarak tanımlanmıştır (Keleş, 1980: 38).

Göçmen kavramının da tanımları, literatürde farklılaşmaktadır. Kavramın genel olarak; kişilerin kendileri ve ailelerine ilişkin beklentilerini geliştirmek, maddi-sosyal koşullarını iyileştirmek amacıyla yaşadığı bölge ya da ülkeden başka bir bölge ya da ülkeye hareket eden kişi ya da aile bireylerini ifade ettiği kabul edilmektedir (Şakacı, 2020: 37). TDK tarafından “Kendi ülkesinden ayrılarak yerleşmek için başka ülkeye giden (kimse, aile veya topluluk), muhacir” (<https://sozluk.gov.tr/>, 2021) olarak

tanımlanan göçmen kavramı, Kentbilim Terimleri Sözlüğü'nde "bir ülkeden bir başka ülkeye yerleşmek amacıyla giden kişi, aile ya da toplumsal küme" olarak tanımlanmıştır (Keleş, 1980: 53). Birleşmiş Milletler (BM) tarafından ise göçmen; "yabancı bir ülkede bir yıldan fazla ikamet eden bir birey" olarak tanımlanmaktadır (Uluslararası Göç Örgütü, 2013: 37). BM'nin göçmen tanımında sürenin belirleyici bir unsur oluşu, tanımı diğer tanımlardan farklılaştırmaktadır.

Mülteci kavramı ise, "ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen" kişi olarak tanımlanmıştır (Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme, md.1/A(2)). 1969 tarihli Afrika'daki Mülteci Sorunlarının Özel Yönlerini Düzenleyen ABÖ (Afrika Birliği Örgütü) Sözleşmesi ise mülteciyi: "kendi menşe ülkesi ya da vatandaşı olduğu ülkenin bir bölümünde ya da tümünde dış saldırı, işgal, yabancı egemenliği ya da kamu düzenini ciddi biçimde bozan olaylar nedeniyle ülkesini terk etmeye zorlanan kişiler" olarak tanımlamaktadır (Uluslararası Göç Örgütü, 2013: 65). 1984 Cartagena Bildirisi ise mülteci kavramının, "1951 Sözleşmesinin ve 1967 Protokolünün öğelerini içerdiği gibi, bunun yanı sıra "yaygın şiddet, dış saldırı, iç çatışmalar, yaygın insan hakkı ihlalleri, ya da kamu düzenini ciddi olarak bozan diğer durumlardan dolayı hayatları, güvenlikleri, ya da özgürlükleri tehdit altında olduğu için ülkelerinden kaçan kişileri" kapsadığını belirtmiştir (1984 Cartagena Bildirisi, 2021). Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (United Nations High Commissioner for Refugees- UNHCR)'nin tanımına göre de mülteciler; "eziyet, çatışma, saldırı veya toplum huzurunu ciddi şekilde bozan diğer durumlarda, geldikleri ülkelerin dışında bulunan ve bunun sonucu olarak da 'uluslararası koruma' talebinde bulunan kişiler" olarak tanımlanmıştır (UNHCR, 2016: 1).

İskân ise TDK tarafından; yurtlandırma, yurtlanma olarak tanımlanmıştır (<https://sozluk.gov.tr/>, 2021). İskân sözcüğünün "sürekli oturmak üzere bir kimseyi bir yere yerleştirmek, yurt edindirmek, boş bir yeri meskûn hale getirmek" olarak tanımlandığı sözlükler de bulunmaktadır (Şakacı, 2020: 37). Bir coğrafi terim olarak iskân, insanla ilgili olan tüm yerleştirme edimlerini kapsamaktadır (Koç, 2016: 650-651). Kentbilim Terimleri Sözlüğü'nde yeniden yerleştirim (yeniden iskân); "Özellikle hükümetlerce uygulanan yönelti sonucunda yerinden, yurdundan, barkından edilen bireylerin ve ailelerin yeni yerleşim yerlerine taşınmaları, oralarda konutlandırılıp çalışma olanaklarına kavuşturulmaları" olarak belirtilmiştir (Keleş, 1980: 122).

Çalışmamızın giriş bölümü bir kavramsal çerçeve niteliğindedir. Bir sonraki başlıkta 1934 tarihli 2510 Sayılı İskân Kanunu incelenecektir. Daha sonra da İskân Kanunu'nun çıkarıldığı döneme ilişkin yapılan gazete taraması üzerinden Kanun'un basındaki yansımaları gösterilecektir.

2. 1934 Tarihli 2510 Sayılı İskân Kanunu

Kanunda, İskân Mıntıkaları başlığını içeren ve Kanun'un 1. ve 2. maddelerinden oluşan Mukaddeme (Başlangıç) bölümünden sonra 9 fasıl bulunmaktadır. Bu fasıllar sırasıyla; Muhacirlerin ve Mültecilerin Kabulü (3.-7. Maddeler); İçerde, Nakiller, Kültür ve İdare Tedbirleri (8.-11. maddeler); İskân (12.-25. maddeler); Mecburiyetler, Tasfiye ve İstihkak(hak etme) Mazbataları (26.-30. maddeler); Muafiyetler (31.-38. maddeler); Malî Hükümler (39.-41. maddeler); İskân Komisyonu (42. madde); İcraî Hükümler (43.-47. maddeler); Müteferrik(çeşitli) Hükümler (48.-52. maddeler) başlıklarını taşımaktadır. Kanunun hükümlerini uygulamaya ise İcra Vekilleri Heyeti memurdur (İskân Kanunu, 1934: md.52).

İskân mıntıklarına ilişkin olan Mukaddeme bölümünde yer alan birinci madde; nüfus oturuş ve yayılışının, yasaya uygun olarak, İcra Vekillerinin hazırlayacağı bir programa göre, düzeltilmesi görevi Dahiliye Vekilliği'ne verilmiştir (md.1). Dahiliye Vekilliği tarafından oluşturulacak harita, İcra Vekilleri Heyeti tarafından onaylanacaktır. Onaylanan bu harita, 3 tür iskân mıntığına ayrılacaktır. 1 numaralı mıntıklar, Türk kültürlü nüfusun yoğunlaşması (tekâsüf) istenen yerlerdir. 2 numaralı mıntıklar, Türk kültürünü taşıması istenen nüfusun nakline ve iskânına ayrılan yerlerdir. 3 numaralı mıntıklar; yer, sağlık, ekonomi, kültür, siyaset, askerlik ve asayiş konularındaki nedenlerle boşaltılması istenen, iskânın ve ikametinin yasak olduğu yerlerdir. Mıntıkların bulunduğu onaylı haritada, zamanın oluşturacağı ihtiyaçlara göre değişiklik yapılması, Dahiliye Vekilliği'nin teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyeti'nin verdiği kararına göre gerçekleştirilmektedir (İskân Kanunu, 1934: md.2).

Kanun'un 3. maddesinde muhacirin tanımı yapılmıştır. Buna göre; Türkiye'de yerleşmek amacıyla dışarıdan, birer birer veya topluca, gelmek isteyen Türk soyundan yerleşik veya göçebe fertler ve aşiretler ile Türk kültürüne bağlı yerleşik kimseler, muhacir olarak tanımlanmıştır. Muhacirlerin kabulü Dahiliye Vekilliği'nin emriyle gerçekleşmekte olup, kimlerin veya hangi ülke halklarının Türk kültürüne bağlı sayılacağı İcra Vekilleri Heyeti'nin kararıyla belirlenmektedir (md.3.). Türk kültürüne bağlı olmayanlar, anarşistler, casuslar, göçebe çingeneler ve memleket dışına çıkarılmış olanlar muhacir olarak Türkiye'ye alınmazlar (md.4). Kanun'un 3. maddesinde mültecinin de tanımı da yapılmıştır. Türkiye'de yerleşmek amacıyla olmayan, zaruri bir durum içerisinde geçici süreliğine oturmak üzere Türkiye'ye sığınanlar, mülteci olarak

tanımlanmıştır (md.3). Mültecilerden; muhacir olamayacak kişiler (md.4.) hariç olmak üzere Türkiye’de yerleşmek isteyenler, bu taleplerini buldukları yerin Hükümetine bildirirlerse muhacir statüsüne kavuşmaktadırlar (md.3). Diğer mülteciler için Vatandaşlık Kanunu hükümleri uygulanacaktır (md.3). Bununla birlikte muhacirlerden bulaşıcı hastalığa sahip olanlar, Hükümet hastanelerinde ücretsiz olarak tedavi edilmektedir (md.4). Devletlerarası antlaşma ile Türkiye’ye zorunlu olarak gelenler için ilgili antlaşmanın hükümleri ve Hükümet kararları uygulanmaktadır (md.5). Muhacirlerin, Türkiye’de ayak bastıkları ilk yerdeki en büyük mülkiye memuruna kendilerini ve aile bireylerini yazdırarak “muhacir kağıdı” alma ve vatandaşlığa girme beyannamesi imzalama zorunlulukları bulunmaktadır (md.6/A). İcra Vekilleri Heyeti kararı ile muhacirler hemen vatandaşlığa alınmaktadır. Küçükler, anne, baba veya hısımlarına bağlıdırlar. Kimsesi olmayan küçükler ise yaşına bakılmaksızın vatandaşlık verilmektedir (md.6/B). Türk ırkından olan muhacirler ve mülteciler, hükümetten yardım istemezlerse memleketin her yerine serbestçe yerleşebilmektedirler. Ancak hükümetten iskân yardımı talep edenler, hükümetin göstermiş olduğu yere yerleşmek zorundadırlar (md.7/A). Türk ırkından olmayan muhacir ve mülteciler ise, her halükarda hükümetin göstermiş olduğu yere yerleşmek durumundadırlar. Eğer izinsizce başka bir yere giderlerse hükümet tarafından gösterilen yere geri gönderilirler. İkinci kez izinsizce başka bir yere giderlerse İcra Vekilleri Heyeti kararı ile vatandaşlıktan çıkarılırlar (md.7/B). Türkiye’ye geldikleri tarihten itibaren 2 yıl içinde iskân yardımı talebinde bulunmayan mülteci ve muhacirlere, daha sonrasında iskân yardımında bulunulmamaktadır (İskân Kanunu, 1934: md.7/C).

Kanunda toprağı geçim sağlamayan köylerle, 3. mntıkada yaşayan kişileri, yaşayış ve sağlık koşulları daha uygun yerlere nakletme yetkisi (md.8); Türkiye uyruklu göçebe çingenelerle, Türk kültürüne bağlı olmayan göçebeleri toplu olmamak şartıyla kasabalara ve Türk kültürlü köylere dağıtarak yerleştirme yetkisi (md.9); casus olduğu hissedilenleri sınırlardan uzaklaştırma yetkisi (md.9); yabancı uyruklu göçebe çingeneleri ve Türk kültürüne bağlı olmayan yabancı uyruklu göçebeleri sınır dışı etme yetkisi (md.9.); Dahiliye Vekili’ne verilmiştir. Onuncu maddede her türlü aşiretin, önceden tüzel kişilikleri tanınmış olsa dahi tüzel kişiliğinin bulunmadığı belirtilmiştir (md.10/A). Daha önceden herhangi bir aşirete ya da onların beylerine, reislerine ya da şeyhlerine tanınmış tüm gayrimenkullerin devlete ait olduğu belirtilmiştir. Bu gayrimenkuller; muhacirlere, mültecilere, göçebelere, nakolunanlara, topraksız veya az topraklı yerli çiftçiye dağıtılacaktır (md.10/B). Kanunun çıkarılmasından önce aşiret ağalığı, reisliği, beyliği, şeyhliği yapan ya da yapmak isteyenlerle, sınırlarda bulunmaları asayiş ve emniyet açısından sakıncalı olan kişileri, aileleri ile birlikte uygun yerlere naklettirip yerleştirmeye İcra Vekilleri Heyeti kararı ile, Dahiliye Vekili yetkilidir (md.10/C). Türk uyruklu olup Türk kültürüne bağlı olmayan aşiret fertlerini dağınık olarak 2 numaralı

mıntıkalara, Türk uyruklu olup Türk kültürüne bağlı göçebe aşiret fertlerini sağlık ve yaşam koşulları elverişli yerlere nakledip yerleştirme; Türk uyruklu olmayan ve Türk kültürüne bağlı olmayan göçebe aşiret fertlerini oluşacak gereksinime göre sınır dışı etme yetkisi de Dahiliye Vekili'ne verilmiştir (md.10/Ç). Ana dili Türkçe olmayanların toplu şekilde yeniden köy ve mahalle, işçi ve sanatçı kümesi kurması; bir köyü, bir mahalleyi, bir işi ya da bir sanatı kendi soydaşlarının tekeline bırakmaları da yasaklanmıştır (md.11/A). Ayrıca kasabalarda ve şehirlerde yerleşen yabancıların nüfusunun, ilgili belediye sınırları içerisindeki nüfusun %10'unu aşamayacağı ve bu kimselerin ayrı mahalle kuramayacakları da belirtilmiştir (İskân Kanunu, 1934: md.11/C).

Kanun'a göre; 1 numaralı mıntıkalara; herhangi bir aşiretin veya göçebenin tekrardan sokulmasına, Türk kültürüne bağlı olmayan kişilerin yeniden yerleştirilmesine, bu mıntıkların eski yerlilerinden dahi olsa Türk kültürüne bağlı olmayanların geri dönmesine izin verilmez (md.12/A). 1 numaralı mıntıklarda Türk soyundan gelip dilini unutmuş köy ve aşiretlerin, Türk kültürüne bağlı köy, nahiye, kaza ve vilayet merkezlerine yerleştirilecekleri, Kanun'da belirtilmiştir (md.12/B). 1914 yılından önce bu mıntıklarda yaşayan, ana dili Türkçe olan ve umumi veya milli savaşta mıntıka dışındaki yerlere gelmiş, hiçbir iskân yardımı görmemiş kişilerin eski yerleşim yerlerine gelmeleri ve yerleşmeleri devletçe temin edilmiştir (md.12/C). Dışarıdan gelen Türk kültürlü muhacirler, bu mıntıklara yerleştirileceklerdir (md.12/Ç). 3 ve 1 numaralı mıntıklar dışında yerleşmiş olan Türk kültürlü vatandaşlar; iklim ve yaşayış şartlarına uygun olmak üzere aileleri ile birlikte 1 numaralı mıntıklara yerleştirileceklerdir (md.12/D). Bu mıntıklar haricindeki illerde yaşayanlardan bu mıntıklara aileleriyle birlikte yerleşmek isteyen Türk kültürlü asker ve mülkiye emeklileri ile bu vilayetler halkından olup Türk kültüründe olan ve bu mıntıklarda askerlik görevini yerine getiren kişilerin ailelerini getirerek, bekârların evlenerek yerleşmek isteyenleri (md.12/E) devlet; bu ailelerin nüfuslarına ve ihtiyaçlarına göre oturacakları ev veya ev yeri; sanatkâr ve tüccar olanlara geçim sağlayacak dükkan veya mağaza ya da bu gibi yapı, yer ve sermaye; çiftçi olanlara yeterli toprakla, çift hayvanı, alet, tohumluk, ahır ve samanlık (ya da samanlık yeri) vererek, yerleştirir (İskân Kanunu, 1934: md.17).

Kanuna göre; 2 numaralı mıntıklara Dahiliye Vekillığının uygun gördüğü; dışarıdan gelen mühacir ve mülteciler, bu mıntıklardaki aşiretler, 1 ve 3 numaralı mıntıklardan naklolunanlar, 1 ve 3 numaralı mıntıka halkından olup 2 numaralı mıntıklarda askerliğini bitirmiş olanlardan evlenerek kalmak isteyenler, 1 numaralı mıntıklarda Türk kültüründen olmayanlardan bu mıntıkaya gelip yerleşmek isteyenler yerleştirilir (md.13/1). Bu mıntıklara İcra Vekilleri Heyeti kararıyla, topraksız veya az topraklı çiftçiler, heyelan ve su baskını gibi afetlere uğrayan kimseler; verimsiz, küçük su birikintisi bulunan, bataklık, tehlikeli veya askeri olarak yasak olan topraklardaki

olup da Hükümetçe gereksinim fazlası olarak görülen topraklardır. Üçüncüsü; şehir, kasaba ve köylerin sınırlarının dışında bulunan ve orman olmayan boş topraklardır. Dördüncüsü; gereksinim ve zorunluluk üzerine İcra Vekilleri Heyeti kararı ile uygun olarak görülen orman topraklarıdır. Sonuncusu; hükümet tarafından satın alınacak veya kamulaştırılacak çiftlikler ve topraklardır (İskân Kanunu, 1934: md.21).

Kanun'un 26. maddesinde 3 numaralı mıntıklardan zorunlu olarak nakledilen kişilerin gayrimenkullerine ilişkin düzenleme bulunmaktadır. Bu kişilerin bıraktıkları gayrimenkullerin karşılığında, bu kişilere "istihkak(hak ediş) mazbatası" verilmektedir. Bu belge verildiği takdirde ilgili taşınmazın mülkiyeti Devlet'e geçmektedir (md.26). İstihkak mazbatası, 3 numaralı mıntıklardan nakledilen kişilerin nakledildikleri mıntıkada iskân için onlara verilen menkul ve gayrimenkullerin bedellerine sayılacaktır. Bu menkul ve gayrimenkullerin bedelleri, istihkak mazbatasının içerdiği değerden fazlaysa; bu durumda arta kalan fark, nakit olarak yerleşilen vilayetteki Hazine'ye kabul edilmektedir. 3 numaralı mıntıkadan nakledilen kişilere, yerleştikleri yeni yerde verilecek toprak, sahip oldukları istihkak mazbatasının değerinin iki katını geçememektedir (İskân Kanunu, 1934: md.28).

Muhacirlere ve mültecilere uygulanacak gümrük muafiyeti 31, 32, 33, 34 ve 35. maddelerde belirtilmiştir. Kişilerin temel gereksinimleri için gerekli olan eşyalara; çiftçilerin ve sanatkârların alet ve edevatlarına; tüccarların belirli bir miktara kadar olan yanlarında getirecekleri mallara ve cami, okul gibi orta mallarında ve vakıflarda kullanılacak eşyalara bu kapsamda gümrük muafiyeti tanınmıştır (md.31-34). Muhacirlerin ve mültecilerin geldikleri yerdeki piyasa koşullarını bozmamaları adına, yanlarında getirdikleri malları, geldikleri yerdeki toptan fiyat üzerinden satabilecekleri kuralı getirilmiştir (md.35). 36. ve 37. maddelerde muhacirlere ve mültecilere uygulanacak vergi ve resim muafiyeti düzenlenmektedir. Buna göre, dışarıdan gelecek muhacirlere ve mültecilere pasaport, vize ve eşya vesikası parasız verilecektir (md.36/A). Bu kişilerin verecekleri ya da kendilerine verilecek olan beyanname, vesika ve diğer evraklar, damga ve pul resminden muaf tutulacaktır (md.36/B). Mülteciler, muhacirler ve nakledilenler; toprak, yapı, kazanç ve yol vergilerinden muaf tutulacaktır (md.37/A). Kanuna dayanılarak verilen her türlü yapı ve toprak, harçsız ve puluz olarak tapuya bağlanacaktır (md.37/B). Kanunun 38. maddesinde de seferberlik hariç olmak üzere askerlik muafiyeti düzenlenmiştir. Buna göre, muhacirlerin ve mültecilerin, birlikte askerliklerini erteleme hakları doğduğu; iskân ettirildiği ülkede askerlik görevini gerçekleştirmiş olan bazı muhacir ve mültecilerin askerlikten muaf oldukları düzenlenmiştir (İskân Kanunu, 1934: md.38).

Kanun'un 42. maddesinde İskân Komisyonu düzenlenmiştir. Buna göre; Dahiliye Vekili'nin ya da ona vekalet edecek kişinin başkanlığında toplanacak olup; Dahiliye,

Milli Müdafaa, Hariciye, Maliye, Maarif, İktisat, Ziraat, Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekilliklerince ve Ziraat Bankasınca seçilecek kişiler, buna ek olarak bilgi ve uzmanlıklarından yararlanmak üzere Dahiliye Vekaletince dışardan alınacak en çok üç kişi, Merkezi İskân Komisyonu'nu oluşturmaktadır (İskân Kanunu, 1934: md.42/1). Merkezi İskân Komisyonu'nun başlıca görevleri:

-Türkiye'ye gelecek muhacirlerin ya da Türkiye'de nakledilecek vatandaşların ekonomik, toplumsal, sağlık niteliklerine ve koşullarına göre düzenlenmiş (mürettep) yerlerini incelemek,

-1 ve 2 numaralı mıntıklara ve iskân programlarına ilişkin incelemelerde bulunmak,

-İskân için yararlı olacak toprak ve yapıları araştırıp bulmak,

-Muhacirlerin taşınma koşullarını irdelemek,

-İskân ödeneklerinin harcama yerlerine ilişkin incelemede bulunmak,

-Dışarıdan ve içeriden yeni yurtlarına yerleşecek olan kişilerin istekleriyle (şevkleriyle) ve üretici (müstahsil) hale gelinceye dek bakımlarıyla ilgili olan Devlet dairelerinin şubelerinin desteklerini ve çalışma birliğini yapmak için gerekli önlemleri düşündürmektedir. Merkezi İskân Komisyonu'nun kararları danışma niteliğindedir (md.42/2). Komisyon'un çalışma yöntemi, Dahiliye Vekaleti'nce düzenlenecek, İcra Vekilleri Heyeti tarafından onaylanacak bir yönetmelikle belirlenecektir (İskân Kanunu, 1934: md.42/3).

3. İskân Kavramının Basındaki Yansımaları

Bu bölümde, İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nca gerçekleştirilen "Gazeteden Tarihe Bakış Projesi" kapsamında yayımlanan gazeteler incelenmiş olup 1934 yılında en fazla sayısına ulaşılabilen gazetelerden olan Akşam Gazetesi inceleme nesnesi yapılmıştır (<http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/GAZETE/index.php>). İskân kelimesi ekseninde Akşam Gazetesi'nin 337 sayısı taranmıştır. 1918 yılından beri yayın hayatına devam eden Akşam Gazetesi Türkiye'nin en köklü gazetelerinden biridir.

3.1. Muhacirlerin Yerleştirilmesi İle İlgili Haberler

26 Ocak-İstanköylü (Yunanistan) muhacirler, Çeşme kazasının Alaçatı ve Köste³ nahiyelerinde yerleştirilmişlerdir (Eski Nüfus Tezkereleri, 26 Ocak 1934: 1).

³ Koste /Köste (günümüzde Dalyanköy)

2 Mart-Alaçatı'nın Çitlik köyüne iskân edilmiş olan İstanköy muhacirlerine arazi dağıtma ve üleştirme başlamıştır. Bu vatandaşların yakın zamanda üretici hale gelecekleri belirtilmiştir (İstanköy Muhacirlerine Arazi, 2 Mart 1934: 6).

22 Mart-Drama, Siroz (Yunanistan) ve civarından gelen muhacirler Kartal, Pendik ve civarına iskân edilmişlerdir. Bu kişiler, yerleştirildikleri günden itibaren tütüncülüğe başlamışlar ve tütün ekmekle meşgul olmuşlardır. Tütüncülüğün bu yörede ortaya çıkması yerli halk arasında da tütüncülüğe karşı ilgi uyandırmıştır (Tütün Yerine, 22 Mart 1934: 3).

10 Nisan-Halkının bir kısmı Drama ve Kesriye (Yunanistan) muhacirleri olan Çınarcık nahiyesindeki (İstanbul yakınlarında) halk, aşağı Kocadere ile (Koru) köylerinde iskân edilmişlerdir (Kemal, 10 Nisan 1934: 7).

5 Mayıs-Eceabat kazasına mürettep⁴ olan ve bir kısmı önceden buraya gelmiş bulunan muhacirlerin dışında, bu defa da İştîp ve Piriştine'den gelen (18) hane (ev halkı) muhacire tohumluk verilmiştir. Bu kişilere iskân edildikleri evleri tamir için hükümetten ödenek geldiğinden, yakında imar faaliyetine geçilecektir. Bu muhacirlere borçlanma biçimiyle çift hayvanları (toprağı sürmek için birlikte koşulan iki hayvan) almaları için ödenek verilmiş olduğu için, bu iş için mektupçu⁵ başkanlığında bir komisyon teşkil olunmuştur (Kemal, 5 Mayıs 1934: 7).

8 Haziran-Küçükkuyu'da Midilli ve Girit mübadilleri⁶ iskân edilmişlerdir (Kemal, 8 Haziran 1934: 10).

17 Haziran-Sırbistan, Bulgaristan, Romanya ve adalardan Türkiye'ye gelecek olan Türk göçmenlerin; hareketlerinden önce, buldukları yerlerdeki Türk konsolosluklarına müracaat ederek Türkiye'nin ne tarafına gitmek istediklerini bildirmeleri, mali durumlarını da bir liste ile beyan etmeleri gerektiği belirtilmiştir. Bu kişilerin, topraklarımıza ayak bastıkları günden itibaren üç ay süresince hükümete müracaatla iskânlarını isteyecekleri, eğer müracaat etmezlerse, iskân haklarını kaybedecekleri ifade edilmiştir. Dahiliye Vekaleti'nin (İçişleri Bakanlığı), memleketimize gelecek olan muhacirlerin derhal iskânları ile kısa zaman içinde üretici bir hale getirilmeleri için geniş önlemler alacağı belirtilmiştir (Gelecek Muhacirler, 17 Haziran 1934: 1).

⁴ Mürettep: 1. Dizilmiş, dizili. 2. Sonradan düzenlenmiş, derlenmiş (<https://sozluk.gov.tr>, 2021)

⁵ Mektupçu: 1. "Osmanlılarda, bir resmî dairenin yazı işlerini yönetmekle yükümlü yüksek görevli kişi." 2. Bir il idaresinin yazı işlerini yöneten görevli (<https://sozluk.gov.tr>, 2021)

⁶ Mübadil: 1. "Başkasının yerine getirilmiş, mübadele edilmiş." 2. "Lozan Antlaşması'na göre, İstanbul dışında oturan Rumlarla değiştirilmek üzere Batı Trakya dışındaki Yunanistan'dan getirilen Türkler." (<https://sozluk.gov.tr>, 2021)

3 Ağustos-İskân idarelerinden tescilleri yapılmak üzere tapuya verilen muhacir ve mübadil dosyalarının incelenmesi ve bir an önce tapuların verilmesi için iş yükü çok olan yerlere memur tayin edileceği belirtilmiştir. Bunun için ödenek ayrıldığı da ifade edilmiştir. 1933'te memleketin her tarafında 120 bin dosya tescil edilerek tapu senetleri verildiği, yapılan istatistiki çalışmalar kaynak gösterilerek belirtilmiştir. Tescil muamelesinin yavaş olduğu yerler İstanbul, Bursa, Balıkesir, İzmir ve Manisa olarak ifade edilmiştir. Buralarda bir an evvel tescilin bitirilmesiyle tapuların verilmesi için tedbirler alınmıştır. Seyhan vilayetinde tapuya 1482 dosya verilmiş 1389'u tescil edilmiştir. İzmir, Manisa, Denizli, Aydın'da 79112 dosya vardır. Bunlardan 31426'sı tapuya bağlanmıştır. Samsun'da 16304 dosyadan tespit edilmemiş 9300 dosya kalmıştır. Kayseri'de 19905 gayrimenkulden 12568'i, Balıkesir'de 57000 gayrimenkulden 22372'si, Bursa'da 9072 gayrimenkulden 4609'u tescil edilmiş ve tapuya bağlandırılmıştır. İskân edilecek yeni muhacirlerin tapu senetlerinin ivedilikle verilmesi için o dönem muhacir bölgesi olarak kabul edilen Edirne, Tekirdağ ve Uzunköprü'ye tapu idaresinin fazla memur göndereceği belirtilmiştir (Muhacir ve Mübadil Dosyaları, 3 Ağustos 1934: 2).

5 Ağustos-Bulgaristan ve Romanya'dan gelmekte olan muhacirlerin Çorlu'da iskân edilmekte oldukları belirtilmiştir. Çorlu'da yeniden iki köyün teşkil edildiği, bunun dışında birkaç köyün daha yeniden tesisi için hazırlık yapıldığı ifade edilmiştir (Çorlu'da Muhacirlerin İskânı, 5 Ağustos 1934: 5).

11 Ağustos-İskân Kanunu'nun 39. maddesine göre mübadil ve gayrimübadil, muhacir, mülteci, göçebe ve nakil olunanlara adi iskân haddi için verilmiş olan tedavül sermaye, sanat, ziraat alet ve edevatı, hayvanlar, koşum, araba takımları ve tohum bedellerinin affedildiği belirtilmiştir. Bu nedenle bu kişilerden borçlanıp da yasanın yayım tarihine kadar tahsil edilmemiş olan taksitlerin tahsil edilmeyeceği bildirilmiştir. Aynı maddenin hükmüne göre yukarıda bahsedilenlere borçlanma suretiyle adi iskân haddi içinde verilmiş olan yapı ve toprak bedellerinin, verildikleri tarihten itibaren, yirmi sekiz yılda ve kırk eşit taksitte tahsil edilmesi ve tahsile de sekizinci yıldan sonra başlanması gereklidir. Bu sebeple kanunun yayımına kadar tahsil edilmeyen taksitlerin bu esasa göre düzeltilme ve peşin vermek isteyenlerin de yarı borçlarının affedilme gerekliliği Dahiliye Vekaleti'nden vilayetlere bildirilmiştir (Muhacirler ve Mübadillerin Borçları, 11 Ağustos 1934: 5).

23 Ağustos-Son zamanlarda Bulgaristan Türklerinden birçoğunun Romanya'ya iltica etmiş oldukları belirtilmiştir. Bu kişilerin, ana vatana gelmeleri için yaptıkları müracaatın kabul edildiği, kendilerinin Tekirdağ'da iskân edilecekleri ifade edilmiştir (Bulgaristan'dan Romanya'ya İltica Eden Türkler, 23 Ağustos 1934: 2).

22 Eylül- Balkanlardan ülkemize gelen muhacirlerin iskân edildikleri bölgelerde tamamıyla yerleşmelerini temin etmek ve kendilerine bedava ev yapabilmeleri için devlet ormanlarından kereste kesmelerine izin verilmesi kararlaştırılmıştır. Muhacirlerin, kendilerine verilecek araziye belirli bir zamanda imar etmeğe mecbur olacakları, bu süre bittikten sonra adlarına tapu verileceği belirtilmiştir. Muhacirlerin yapacakları binaların sağlık koşullarına uygun olmasının sağlanacağı da ifade edilmiştir (Muhacirler, 22 Eylül 1934: 3).

30 Eylül-Doğu bölgelerinde iskân işlerini süratle bitirmek için Kars'a gelen Nüfus ve İskân Genel Müdürü Ali Galip Bey'in, merkeze bağlı olan yerler ve merkez kazasında tetkiklerini bitirerek önceki gün çok memnun bir şekilde uğurlandığı belirtilmiştir (Nüfus, Umumi Müdürünün Seyahati, 30 Eylül 1934: 6).

30 Eylül-Romanya ve Bulgaristan'dan Trakya'ya muhacirler geldiği belirtilmiş; Tekirdağ'a Balkanlardan gelmiş ve gelmekte olan muhacirlerin toprağa bağlanması ve bir ev sahibi olup üretici hale gelmesi için Çorlu'da (100) hanelik Ömerler ve (120) hanelik Türkmenli isimli iki yeni köy tesis edildiği ifade edilmiştir (Hilmi, 30 Eylül 1934: 6).

22 Ekim-Romanya'dan kendi istekleriyle muhacir gelişi devam etmektedir. Yapılan anlaşma üzerine muhacirler, Türk vapurlarıyla gelmektedir. Önceki gün Adana vapuruyla 620 ve Nilüfer vapuruyla 410 muhacir geldiği belirtilmiştir. Bunlar ise Çorlu iskân bölgesi dolduğu için Tekirdağ'a gönderilecektir. Çorlu iskân bölgesine artık muhacir gönderilmeyecektir. İlgili tarihte, Köstence'de toplanmış on bin kadar muhacir daha olduğu belirtilmiştir. Bu muhacirler de sırasıyla geleceklerdir. Romanya'dan gelen bu ırktaşlarımızın zengin ve çiftçi oldukları ifade edilmiştir. Bu kişiler, mallarını ve hayvanlarını da beraberlerinde getirmekte olduklarından; bu kişilerin hızlıca üretici hale gelebilecekleri belirtilmiştir (Muhacir Geliyor, 22 Teşrînevvel 1934: 2).

25 Ekim-Önceki gün Yugoslavya'dan 85 nüfusluk bir muhacir kafilesinin geldiği ve iskân bölgeleri olan Elaziz'e gönderildikleri bildirilmiştir (Yugoslavya'dan Muhacir Geldi, 25 Teşrînevvel 1934: 3).

26 Ekim-Yugoslavya'dan 120 kişilik muhacir kafilesinin İzmir'e geldiği, Elaziz'e sevk olunacakları ve orada iskân edilecekleri belirtilmiştir (Yugoslavya'dan Gelen Muhacirler, 22 Teşrînevvel 1934: 5).

9 Kasım-Trakya'ya yerleştirilecek Romanya ve Bulgaristan muhacirlerinden 27 hanelik ilk kabile Babaeski'ye gelmiştir. Muhacirler, iskânlarına tahsis edilen Pancar köyüne gönderilmişlerdir. Genel müfettiş İbrahim Tali ve yanındaki yetkililer iskân işlerini denetlemek üzere bu köye gitmişler ve ihtiyaçlarını belirlemişlerdir. Buraya 400 hanelik muhacir daha geleceği ve iskânları için istasyon yanında büyük ve çağdaş bir

numune mahallesi tesis edileceği ifade edilmiştir. Bu mahalle inşa edilinceye kadar muhacirler, yerli halkın evlerinde misafir edileceklerdir. Romanya ve Bulgaristan'dan gelen ve gelecek muhacirlerin Trakya'da yerleştirilmelerinin, memleketin servet kaynaklarını daha hareketli bir hale getirmek için çok faydalı olacağı da belirtmiştir (Babaeski'de Muhacir İskânı, 9 Teşrinisani 1934: 6).

15 Kasım-Dahiliye Vekaleti nüfus ve iskân politikasına büyük bir gayretle devam etmektedir. Vekalet'in yabancı memleketlerden Türk muhacir getirtmek için siyasi teşebbüslere girişmiş olduğu belirtmiş; bu girişimlerin olumlu neticeler vereceği tahmininden ve ümidinden bahsedilmiştir (Nüfus Politikası, 15 Teşrinisani 1934: 1).

20 Kasım- Dahiliye Vekili Şükrü Kaya'nın, Trakya'daki iskân sahalarını gezerek yeni yerleştirilen muhacirlerin vaziyetlerini inceleyeceği ifade edilmiştir (Trakya Seyahati, 20 Teşrinisani 1934: 1).

23 Kasım-Vekaletlerin (Bakanlıkların) birer temsilcisinden oluşarak kurulan Yüksek İskân Komisyonu, Dahiliye Vekili Şükrü Kaya'nın başkanlığında yapılan bir toplantısında Trakya iskân vaziyetinin yerinde incelenmesine karar vermiştir. Nüfus Genel Müdürü Ali Galip Bey de dahil olmak üzere komisyon üyeleri önceki akşam Trakya'ya gitmişlerdir. Komisyon üyelerinin Trakya'daki iskân sahalarını gezecek, yerleştirilen muhacirlerle gelen muhacirlerin yerleştirilmeleri işini yerinde inceleyecekleri belirtilmiştir. Komisyonun; tetkikatını bitirdikten sonra Ankara'ya döneceği, alınması gereken önlemlere ilişkin bir karar vereceği belirtilmiştir. Ayrıca yeni iskân kanununun daha esaslı ve geniş bir ölçekte uygulanmasını sağlamak amacıyla 1935 bütçesine fazla ödenek konulacağı da bildirilmiştir (Trakya'da İskân İşleri, 23 Teşrinisani 1934: 2).

25 Kasım-Trakya'ya gelen insanların iaşesi ve iskânları için Vali Haşim Bey'in yüksek gayretleriyle Tekirdağ'da bir muhacirlere yardım komisyonu-cemiyeti kurulduğu belirtilmiştir. Halkın da bu insanlara gereken yardımı esirgemedikleri de ifade edilmiştir. Bu komisyonun üç koldan faaliyete geçtiği bildirilmiştir (Muhacirlere Yardım, 25 Teşrinisani 1934: 6).

26 Kasım-Çanakkale Valisi Süreyya Bey'in iskân işleriyle ilgili görevlendirdiği vilayet mektupçusu ve nüfus müdürünü refakatine alarak Çanakkale kasabasıyla civar beş köyde yerleştirilen yeni muhacirlerin bulunduğu evleri birer birer dolaşarak ihtiyaçlarını bizzat dinlediği ve rahat etmeleri için tedbirler aldığı belirtilmiştir. Muhacirlere verilen tarlaların imece suretiyle köylü tarafından sürülmekte ve bağış suretiyle temin edilen tohumların ekilmekte olduğu bildirilmektedir (Gelen Muhacirler, 26 Teşrinisani 1934: 2).

27 Kasım-Trakya'ya muhacirlerin gelmeye devam ettikleri, muhacirlerden çoğunun bütün mal ve mülklerini bırakarak geldikleri ifade edilmiştir. Havalının

soğumasına rağmen Bulgaristan ve Yugoslavya'dan muhacirlerin gelmeye devam ettikleri; üç ay zarfında gelen 5853 kişinin, iskân bölgelerine iskân edildikleri belirtilmiştir. Daha sonra gelen ve geleceklerin ise Saray ve Malkara yöresine iskân edilecekleri bildirilmiştir (Etem, 1934: 7).

5 Aralık-Bulgaristanlı Türklerin göç akınının sürmekte olduğu; Köstence'de toplanan bu muhacirlerden 1285 kişinin önceki gün Adnan ve Seyyar vapurlarıyla İstanbul'a geldikleri; akabinde bu kişilerin, Derince yoluyla iskân yerleri olan Elaziz'e gönderildikleri belirtilmiştir (Dün De İki Vapur Mülteci Geldi, 5 Kânunuevvel 1934: 3).

20 Aralık-Bir Yunan vapuruyla 70, Çiçerin vapuruyla 300 Yugoslav muhacirin İzmir'e geldiği belirtilmiştir. Bu kişilerin memleketin iç taraflarına iskân edilecekleri ifade edilmiştir (İzmir'e Gelen Muhacirler, 20 Kânunuevvel 1934: 6).

23 Aralık-Bir süreden beri Köstence yoluyla yapılan muhacir nakliyatının son günlerde havalanın bozukluğu nedeniyle durdurulduğu belirtilmiştir. Ancak hükümet tarafından izin verildiği zaman bu nakliyatın yapılabileceği liman idaresine bildirilmiştir. Muhacir getirmek üzere müracaatta bulunan bir vapur sahibine şimdilik buna imkan olmadığı cevabı verilmiştir Ayrıca Trakya'da yerleştirilen muhacirlere tohum dağıtılmakta olduğu da haberler arasındadır (Muhacir Nakli, 23 Kânunuevvel 1934: 5).

31 Aralık-Trakya Bölgesi Genel Müfettişi İbrahim Tali'nin sabah saatlerinde Ankara'ya geldiği; Trakya işleri ve özellikle muhacirlerin iskân meseleleri hakkında Dahiliye Vekili'ne açıklamalarda bulunduğu belirtilmiştir (İbrahim Tali Ankara'da, 31 Kânunuevvel 1934: 2). Selanik yolu ile Yugoslavya'dan İzmir'e 181 ailelik Türk muhacir kafilesi gelmiştir. Bu kişilerin Dahiliye Vekaleti'nce uygun görülecek vilayetlere iskân edilecekleri ifade edilmiştir (Yugoslavya'dan Muhacir Geliyor, 31 Kânunuevvel 1934: 5).

3.2. İdari Yapı Hakkındaki Haberler

23 Şubat-Hazırlanan yeni bir projeye göre nüfus ve iskân işleri birleştirilerek (iki dairenin işleri birleştirilecek) bir müdür tarafından yönetileceği belirtilmiştir. Bu projenin uygulanma tarihi henüz tespit edilmemiş ise de bu işin yakın bir zamanda yapılacağı anlaşılmaktadır (Nüfus ve İskân, 23 Şubat 1934: 2).

27 Şubat-Edirne, Kırklareli, Tekirdağ ve Çanakkale bölgelerinde nüfus ve iskân işlerinin esaslı bir surette düzenlenmesi ve idaresi Trakya genel müfettişliği adıyla ikinci bir genel müfettişlik oluşturulması icra vekilleri heyetince kabul edilmiştir. Bu teşkilatın kadrosunda bir başmüşavir, bir asayiş müdürü, bir yazı işleri ve bir kalemi mahsus (Özel kalem) müdürü, bir iskân müdürü ve on memur mevcuttur (Umumi Müfettişlik, 27 Şubat 1934: 1).

22 *Mart*-Trakya genel müfettişliğinin kadrosunda yapılan değişiklik ve ilavelerden sonra kadronun aldığı son şekle göre emniyet müşavirinin 80 lira, muavininin 55 lira, iskân müdürünün 70 lira, müşavirinin 55 lira maaşlı alacağı belirtilmiştir (Trakya Umumi Müfettişliği, 22 Mart 1934: 2)

3.3. Mevzuat ve Mevzuat Çalışmaları ile İlgili Haberler

3 *Mayıs*-Yeni iskân kanununun memleketin içiyle ve dışıyla ilgili durumu etrafında önemli hükümleri içerdiği; Muhacir iskân edilecek bölgeleri de kanun tespit etmekte olduğu belirtilmiştir. Bu kanunun aynı zamanda iskân teşkilatını da değiştirdiği ifade edilmiştir (Yeni İskân Kanunu, 3 Mayıs 1934: 2).

29 *Mayıs*-Meclis encümeninde incelenen iskân kanununun, bazı maddeleri değiştirilmek üzere geri alındığı; ancak kanunun bu devrede mutlaka çıkarılacağı belirtilmiştir (İskân Kanunu, 29 Mayıs 1934: 2).

8 *Haziran*-İskân kanun tasarısının dönemin ihtiyacına mutlak bir cevap olacağı ve nüfus siyasetine büyük faydalar temin edeceğinde bütün milletvekillerinin ittifak içinde oldukları belirtilmiştir. Ancak bu tasarının yazılış tarzının Meclis'e gelen diğer tasarılarından başka tarzda olduğu için münakaşalara neden olduğu ifade edilmiştir. Henüz dilimize yerleşmemiş bazı yeni Türkçe kelimelerin kanunun hedeflediği amacı tamamıyla ifade edemeyeceği noktasında birçok itiraz yapılmış; netice ise kanundaki kelimelerin münakaşaya fırsat vermeyecek şekilde düzenlenmesi için kanunun encümene havalesine karar verilmiştir (Mecliste Dil Meselesi Görüşüldü, 8 Haziran 1934: 2)

26 *Haziran*-İskân kanununun daha hızlı ve mükemmel bir biçimde uygulanabilmesi için özel bir iskân teşkilatının meydana getirileceği belirtilmiştir. Bunun için de bütçe encümeninin gerekli olan tasarı esaslarını hazırlamakta olduğu ifade edilmiştir (Hususi İskân Teşkilatı Layihası, 26 Haziran 1934: 2).

23 *Ağustos*-İskân genel müdürü Ali Galip Bey'in yeni iskân kanununa göre iskân bölgelerini tespit için yakında Doğu vilayetlerine giderek incelemede bulunacağı belirtilmiştir (Şarkta İskân Mıntıkları, 23 Ağustos 1934: 2).

3.4. Yurtdışındaki Gelişmeler ile İlgili Haberler

1 *Ocak*-Filistin'de Almanya'dan gelen musevi muhacirlerin iskânından dolayı Filistin Arapları ile İngiliz askerleri ve polisleri arasında kanlı çatışmalar olmuştur. İngiltere hükümeti göçü sınırlamıştır (Yakın Şark Vekayii, 1 Kanunusani 1934: 7).

26 *Mart*-Irak'tan çıkarılan Asurilerin Güney Amerika'da Brezilya'da iskân edilmeleri hedeflenmiştir. Ancak Brezilya hükümeti bunları kabul edemeyeceğini

Milletler Cemiyeti'ne bildirmiş; bu nedenle Asuriler için yeni yer arandığı belirtilmiştir (Üç Günde..., 26 Mart 1934: 2).

6 Ağustos-İtalya'nın, borç taksitlerini ödemek için Arnavutluk hükümetine verdiği sürenin 2 Eylül'de biteceği ifade edilmiştir. Fakat Arnavutluk hükümetinin taksiti ödemek için para bulması imkansız olarak nitelenmiştir. İtalya'nın; Tiran hükümeti, Arnavutluk'ta on bin İtalyan muhacirinin iskânını kabul etmediği takdirde, Arnavutluk arazisini işgal altına almakla tehdit ettiği belirtilmektedir (İtalya'nın Tehdidi, 6 Ağustos 1934: 2).

11 Ağustos-Sovyetlerin daha köklü, daha esaslı önlemlere başvurdukları Avrupa basınında düşünülmekte ve tartışılmaktadır. Bu köklü ve esaslı önlem; Sibiryaya ve uzak doğunun daha yoğun biçimde iskân ettirilmesi ve buralarda sanayi kurulmasıdır. Bu amaçla son zamanlarda Moskova'da özel bir iskân dairesi kurulduğu belirtilmiştir. Bu daire sistemli bir biçimde uzak doğuda iskânı temin edecek ve yoğunluğu artıracaktır. Uzak doğuda iskâna ve ziraata müsait yerlerin fazlalığına rağmen, daha uygun yerler batıda da bulunduğu için halkın şimdiye dek uzak doğuda yerleşmeye özel bir arzu göstermediği ifade edilmiştir. Fakat Sovyet hükümeti bu bölgeye yerleşecek halka karşı zorunlu ekonomik sistemini uygulamayacağını bildirince bu bölgede iskân için de halkta büyük bir arzu uyandırdığı belirtilmiştir. Burada iskân edilecek halkın, üretimlerini devlete teslim etmeye mecbur tutulmayacak, serbest biçimde üretimlerini satma hakkına sahip olacakları ifade edilmektedir. Buna karşılık Japonlar, Mançuri'nin kuzey sınırında iskâna kalkışmışlar, bu durum da dikkat çekici bir olay olarak nitelenmiştir (Ş., 11 Ağustos 1934: 5).

31 Ağustos-Suriyelilerin, memleketlerinde Nasturiler'in iskân edilmesini istemedikleri belirtilmiştir. (Nasturiler Suriye'de Mi İskân Edilecek?, 31 Ağustos 1934: 5).

30 Eylül-Arnavutluk'un bazı taraflarında İtalyan muhacirlerinin iskân edilmesine izin verilmiştir (Ekalliyetler Meselesine Ait Münakaşalar - Şark Misakı Suya Düşüyor – Avusturya'nın İstiklali Temin Edilemiyor - İtalya Arnavutluk'ta iyice yerleşti, 30 Eylül 1934: 5-9).

7 Aralık-Suriyeliler tarafından memleketlerine iskân ettirilmesi istenmeyen ve Irak'ı terk etmiş bulunan Nasturilerin eski yerlerine iskân edilmesi için, Dirzor bölgesinde Aneze aşireti nezdine sivil olarak gelen İngiliz memurları, Aneze aşireti reisi Muckimiye kandırmışlardır (Nasturiler Eski Yerlerine Dönecekler Mi?, 7 Kânunuevvel 1934: 2).

4. Sonuç

1934 tarihli 2510 sayılı İskân Kanunu, göç sürecini belirleyen bir kanun olduğu için toplumsal dinamikler üzerinde etki düzeyi yüksek olan bir kanundur. Kanun'un bu niteliği kanunkoyucu tarafından dikkate alınarak, ayrıntılı düzenlemelere gidilmiştir. Nakil edilen kişilerin mülkiyet haklarını korumak için "istihkak mazbatas" gibi önlemlere gidilmiş; göçle gelen kişilerin gümrük muafiyetleri sonrası piyasanın bozulmaması için kurallar getirilmiştir. İskân sürecinde temel amaç, sürecin hızlı ilerlemesi ve iskân edilen kişilerin üretici niteliğine hızlıca kavuşması olmuştur. İskân edilen kişilere, kolaylıklar sağlanmış; devlet araç ve gereçlerinden, ücretsiz nakil olanaklarından ve gümrük muafiyetlerinden faydalanmışlardır. İskân edilen kişilere ödenek tahsis edilmiş, ödemeleri konusunda da kolaylıklar sağlanmış hatta bazı koşullar altında borçlar affedilmiştir. Sürecin hızlı ilerleyebilmesi için personel desteği sağlanmıştır.

Kanun'un içerdiği hedeflerden bir diğeri de, göç kapsamı dışında ülkenin genel politikasını da yansıtmaktadır. Aşiretlerin tüzel kişiliklerinin tanınmadığı; aşiretlere ait olarak tanımlanmış mal varlıklarına, iskân edilen kişilere ve topraksız çiftçilere dağıtılmak üzere el konulacağı belirtilmiştir. Bu kural, hem devletin iktidarını tüm ülkede eşit biçimde sağlaması konusunda hem de toplumsal eşitsizliği giderme konusunda olumlu etki doğuracak bir düzenlemedir.

Kanun'un basındaki yansımaları da, daha çok halkı bilgilendirme amaçlı olup; Kanun'a ve iskân sürecine ilişkin bilgiler içermektedir. Aynı zamanda halkın, dönemin bazı devletlerindeki toplumlardan farklı olarak, iskânla birlikte yurtdışından gelen insanları şefkatle karşılaması da basında yer almıştır. Sonuç olarak, Kanun'un halk üzerinde olumlu bir etki doğurduğu, basındaki yansımalara dayanılarak ifade edilebilir.

Kaynakça

1984 Cartagena Bildirisi (1984),
http://www.madde14.org/index.php?title=Cartagena_M%C3%BClteciler_Bildirisi,
Erişim Tarihi: 01.03.2021.

Akıncı, B., Nergiz , A., & Gedik , E. (2015), Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 58-83.

Babaeski'de Muhacir İskanı (9 Teşrinisani 1934), *Akşam Gazetesi*, 6.

Bulgaristan'dan Romanya'ya İltica Eden Türkler (23 Ağustos 1934), *Akşam Gazetesi*, 2.

Çorlu'da Muhacirlerin İskanı (5 Ağustos 1934), *Akşam Gazetesi*, 5.

Dün De İki Vapur Mülteci Geldi (5 Kânunuevvel 1934), *Akşam Gazetesi*, 3.

Ekalliyetler Meselesine Ait Münakaşalar - Şark Misakı Suya Düşüyor – Avusturya'nın İstiklali Temin Edilemiyor - İtalya Arnavutluk'ta iyice yerleşti. (30 Eylül 1934), *Akşam Gazetesi*, 5-9.

Ertan, K.A. ve Ertan, B. (2017), Türkiye'nin Göç Politikası. *İktisat ve Sosyal Bilimlerde Güncel Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 7-39.

Eski Nüfus Tezkereleri (26 Kanunusani 1934), *Akşam Gazetesi*, 1.

Etem, I. (27 Kasım 1934), Trakya Muhacir Akını Devam Ediyor, *Akşam Gazetesi*. 7.

Eyüpoğlu, İ. Z. (1991), *Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü*, Sosyal Yayınlar: İstanbul.

Gelecek Muhacirler (17 Haziran 1934), *Akşam Gazetesi*, 1.

Gelen Muhacirler (26 Teşrinisani 1934), *Akşam Gazetesi*, 2.

Hilmi, A. (30 Eylül 1934), Trakya Muhacirler İçin Yeni Köyler Yapılıyor, *Akşam Gazetesi*. 6.

<http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/GAZETE/index.php>, Erişim Tarihi: 01.03.2021.

<https://sozluk.gov.tr/> (2021), Erişim Tarihi: 01.03.2021.

<https://www.luggat.com/> (2021), Erişim Tarihi: 01.03.2021.

Hususi İskân Teşkilatı Layihası (26 Haziran 1934), *Akşam Gazetesi*, 2.

İbrahim Tali Ankara'da (31 Kânunuevvel 1934), *Akşam Gazetesi*, 2.

İskân Kanunu (29 Mayıs 1934), *Akşam Gazetesi*, 2.

İskân Kanunu, Kanun No: 2510, Kabul Tarihi: 14.06.1934, Resmi Gazete Tarih: 21 Haziran 1934, Sayı: 2733. (1934 Tarihli 2510 Sayılı İskân Kanunu).

İstankoy Muhacirlerine Arazi (2 Mart 1934), *Akşam Gazetesi*, 6.

İtalya'nın Tehdidi (6 Ağustos 1934), *Akşam Gazetesi*, 2.

İzmir'e Gelen Muhacirler (20 Kânunuevvel 1934), *Akşam Gazetesi*, 6.

Keleş, R. (1980). *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kemal R. (10 Nisan 1934), İstanbul Yakınında Şirin Bir Nahiye Merkezi, *Akşam Gazetesi*, 7.

Kemal R. (5 Mayıs 1934), Umumi Harpte Harap Olan Eceabat Şirin Bir Yerdir, *Akşam Gazetesi*, 7.

Kemal R. (8 Haziran 1934), Çok Şirin Bir Nahiye Merkezi: Küçükkuşu, *Akşam Gazetesi*, 10.

Koç, Y. (2016), İskân, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Ek-1 Cilt, 650-651.

Mecliste Dil Meselesi Görüşüldü (08 Haziran 1934), *Akşam Gazetesi*, 2.

Muhacir Geliyor (22 Teşrinievvel 1934), *Akşam Gazetesi*, 2.

Muhacir Nakli (23 Kânunuevvel 1934), *Akşam Gazetesi*, 5.

Muhacir ve Mübadil Dosyaları (3 Ağustos 1934), *Akşam Gazetesi*, 2.

Muhacirler (22 Eylül 1934), *Akşam Gazetesi*, 3.

Muhacirler ve Mübadillerin Borçları (11 Ağustos 1934), *Akşam Gazetesi*, 5.

Muhacirlere Yardım (25 Teşrinisani 1934), *Akşam Gazetesi*, 6.

Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme (1951), <http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf>, Erişim Tarihi: 01.03.2021

Nasturiler Eski Yerlerine Dönecekler Mi? (7 Kânunuevvel 1934), *Akşam Gazetesi*, 2.

Nasturiler Suriye’de Mi İskân Edilecek? (31 Ağustos 1934), *Akşam Gazetesi*, 5.

Nüfus Politikası (15 Teşrinisani 1934), *Akşam Gazetesi*, 1.

Nüfus Umumi Müdürünün Seyahati (30 Eylül 1934), *Akşam Gazetesi*, 6.

Nüfus ve İskân (23 Şubat 1934), *Akşam Gazetesi*, 2.

Onions C. T., Friedrichsen G. W. S. & Burchfield R. W. (1966), *The Oxford Dictionary of English Etymology*, Oxford University Press: Oxford.

Ş. M. (11 Ağustos 1934), Rus Ordusu ve Uzak Şark Meselesi, *Akşam Gazetesi*, 5.

Şakacı, B. K. (2020), Türkiye’nin Göç ve İskân Politikaları: 1934 Tarihli 2510 Sayılı İskân Kanunu İncelemesi, *Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi- Journal of Public Administration and Policy*, Cilt/Vol.:1 Sayı/No: 3.

Şarkta İskân Mintikaları (23 Ağustos 1934), *Akşam Gazetesi*, 2.

Trakya Seyahati (20 Teşrinisani 1934), *Akşam Gazetesi*, 1.

Trakya Umumi Müfettişliği (22 Mart 1934), *Akşam Gazetesi*, 2.

Trakya’da İskân İşleri (23 Teşrinisani 1934), *Akşam Gazetesi*, 2.

Tütün Yerine (22 Mart 1934), *Akşam Gazetesi*, 3.

Uluslararası Göç Örgütü (2013), *Göç Terimleri Sözlüğü* (2 b.) Uluslararası Göç Hukuku No:31.

Umumi Müfettişlik (27 Şubat 1934), *Akşam Gazetesi*, 1.

UNHCR (2016), Mülteci ve Göçmen?, https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2018/02/UNHCR_Refugee_or_Migrant_TR.pdf, Erişim Tarihi: 01.03.2021

Üç Günde... (26 Mart 1934), *Akşam Gazetesi*, 2.

Yakın Şark Vekayii (1 Kânunusani 1934), *Akşam Gazetesi*, 7.

Yeni İskân Kanunu (3 Mayıs 1934), *Akşam Gazetesi*, 2.

Yugoslavya'dan Gelen Muhacirler (22 Teşrinievvel 1934), *Akşam Gazetesi*, 5.

Yugoslavya'dan Muhacir Geldi (25 Teşrinievvel 1934), *Akşam Gazetesi*, 3.

Yugoslavya'dan Muhacir Geliyor (31 Kânunuevvel 1934), *Akşam Gazetesi*, 5.